

РОЗДІЛ 8. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ
ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ПІДГОТОВКУ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО»THE INFLUENCE OF DISTANCE EDUCATION TECHNOLOGIES
ON THE TRAINING OF STUDENTS OF THE SPECIALTY “MUSIC ART”

У статті окреслюються особливості підготовки здобувачів освіти спеціальності «музичне мистецтво» із застосуванням технологій дистанційного навчання. Оновлення методики підготовки фахівців у сфері музичного мистецтва є запорукою ефективного навчального процесу. Підготовка фахівців у закладах вищої освіти зазнала чималих змін упродовж останніх років. Пандемія коронавірусу, яка примусила активно розвивати рівень обізнаності викладачів, концертмейстерів та студентів, стала значним викликом для всіх учасників навчального процесу. Опанування різних можливостей, які відкрились, завдячуючи розвитку цифрових технологій, виявило цілком достатній рівень для здійснення ефективної комунікації. Це досягалося завдяки новаціям, що стосувались платформ, за допомогою яких здійснювалося навчання. Розвиток інструментів для дистанційної роботи доволі швидко еволюціонував від таких програм для організації відеоконференцій, як Zoom чи Google Meet до спеціалізованих платформ (система Moodle), на яких представлено більшість потрібної навчальної літератури, програм, силabusів, питань на залік та іспит тощо. Відпрацювання навичок камерного ансамблевого виконавства пропонується здійснювати за таким алгоритмом. Виконавці за посередництвом платформ для синхронної взаємодії мають обговорити основні аспекти, які стосуються ансамблевого виконавства. Музикант-інструменталіст записує власну партію, до якої додає свою виконавську партію вокаліст. Останнім етапом є запис остаточної версії твору, яка надається викладачу з фаху, камерного ансамблю. На основі різнобічного аналізу цієї виконавської версії, здійснюється корегування наявних недоліків, що сприятиме формуванню правильної інтерпретації твору. Задля стимулювання цікавості здобувачів освіти до навчання потрібно ініціювати їхню участь у онлайн-заходах: наукових конференціях, майстер-класах, фестивалях та конкурсах. Це сприятиме їхньому всебічному розвитку та опануванню практичних навичок, використовуючи досвід вітчизняних та закордонних фахівців.

Ключові слова: дистанційне навчання, музичне мистецтво, майстер-клас, фестиваль, конкурс, платформа, комунікація.

The article outlines the peculiarities of training students of the «music art» specialty with the use of distance learning technologies. Updating the methodology of training specialists in the field of music art is the key to an effective educational process. The training of specialists in institutions of higher education has undergone considerable changes in recent years. The coronavirus pandemic, which forced to actively develop the level of awareness of teachers, accompanists and students, became a significant challenge for all participants of the educational process. Mastering the various opportunities that have opened up thanks to the development of digital technologies has revealed a quite sufficient level for effective communication. This was achieved thanks to innovations related to platforms, with the help of which training was carried out. The development of tools for remote work has evolved quite quickly from such programs for organizing video conferences as Zoom or Google Meet to specialized platforms (the Moodle system), which present most of the necessary educational literature, programs, syllabi, test and exam questions, etc. It is proposed to practice the skills of chamber ensemble performance according to the following algorithm. Performers through platforms for synchronous interaction should discuss the main aspects related to ensemble performance. An instrumental musician records his own part, to which the vocalist adds his performance part. The last stage is the recording of the final version of the work, which is provided to the teacher of the specialty, chamber ensemble. On the basis of a comprehensive analysis of this performance version, correction of existing shortcomings is carried out, which will contribute to the formation of the correct interpretation of the work. In order to stimulate the interest of education seekers in learning, it is necessary to initiate their participation in online events: scientific conferences, master classes, festivals and competitions. This will contribute to their comprehensive development and mastery of practical skills, using the experience of domestic and foreign specialists.

Key words: distance learning, music art, master class, festival, competition, platform, communication.

УДК 378.4.018.43
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/58.2.39>

Кедіс О.Ю.,

Заслужений діяч мистецтв України,
професор за наказом кафедри
музичного та хореографічного
мистецтва
Відокремленого підрозділу
«Миколаївська філія Київського
національного університету культури
і мистецтв»

Кученьов Д.В.,

провідний концертмейстер кафедри
музичного та хореографічного
мистецтва
Відокремленого підрозділу
«Миколаївська філія Київського
національного університету культури
і мистецтв»

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Оновлення методики підготовки фахівців у сфері музичного мистецтва є запорукою ефективного навчального процесу. Воєнні дії, які

відбуваються в Україні, безперечно, негативно впливають на розвиток освіти. Водночас напруження, пов'язані з впровадженням технологій дистанційного навчання, відкрили низку можливостей, які почасти компенсують проблемні аспекти

підготовки фахівців зі спеціальності «музичне мистецтво». Важливим завданням є висвітлення того позитивного результату, який досягається завдяки імплементації форм дистанційної комунікації в освітній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Специфіка майстер-класів з академічного вокалу як форма активізації навчального процесу в мистецьких закладах вищої освіти окреслювалась у публікації Г. Карась [1], а фортепіанні аналогічні заходи досліджувались у роботі К. Чинчевого [6]. Дистанційна робота з піаністами під час підготовки до участі в онлайн-конкурсах висвітлювалась у статті О. Піхтар, С. Ключова [4]. Актуальні питання, які стосуються особливостей взаємодії концертмейстера та студентів в умовах дистанційного навчання досліджувались у публікації О. Лузан та В. Самолюка [2]. Практика застосування інформаційно-комунікаційного середовища Moodle у підготовці здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання представлена в роботі І. Нагрибельної та Я. Нагрибельного [3]. Європейський досвід реалізації адаптивних віртуальних навчальних середовищ у закладах вищої освіти представила у своїй статті О. Фучила [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання розвитку технологій, які використовуються для дистанційного навчання вже висвітлювалось у науковій та методичній літературі. Проте мало уваги приділено специфіці підготовки здобувачів освіти напряму «музичне мистецтво», яка потребує поєднання теоретичних знань та практичних навичок.

Метою статті є висвітлення впливу технологій дистанційного навчання на підготовку фахівців спеціальності «музичне мистецтво».

Виклад основного матеріалу. Підготовка фахівців у закладах вищої освіти зазнала чималих змін упродовж останніх років. Пандемія коронавірусу, яка примусила активно розвивати рівень обізнаності викладачів, концертмейстерів та студентів, стала значним викликом для всіх учасників навчального процесу. Опанування різних можливостей, які відкрились, завдячуючи розвитку цифрових технологій, виявило цілком достатній рівень для здійснення ефективної комунікації. Це досяглося завдяки новаціям, що стосувались платформ, за допомогою яких здійснювалося навчання. Розвиток інструментів для дистанційної роботи доволі швидко еволюціонував від таких програм для організації відеоконференцій, як Zoom чи Google Meet до спеціалізованих платформ (система Moodle), на яких представлено більшість потрібної навчальної літератури, програм, силабусів, питань на залік та іспит тощо. «У сучасному світі цифрові технології змінюються самі та змінюють ті інструменти, якими користуються викладачі ЗВО. Пандемія та війна в Україні спричинили необхідність

у створенні віртуальних навчальних платформ, кількість яких стрімко збільшується» [5, с. 188]. Потрібно зазначити, що відбувався розвиток як окремих навчальних платформ, так і спеціалізованих послуг у рамках програм Zoom, Google Meet, де розширилася практика імплементації сервісів, які пов'язані з проведенням опитувань та тестувань, демонстрацією вкладок, екрану, презентацій, записом відео та аудіо в реальному часі та т.п. Формується «адаптивний дизайн навчання», який може бути визначений, як «процес, під час якого викладач стратегічно модифікує план роботи під час заняття щоб задовільнити вимоги (потреби) учнів» [5, с. 188].

Більшість закладів вищої освіти наразі здебільшого використовують систему Moodle, у якій наявні ресурси для проведення поточного та підсумкового контролю успішності, особливо в разі перевірки теоретичних знань. Це стосується проведення тестів, додавання практичних робіт, отримання інформації щодо завдань, змісту навчальної дисципліни. «Засобом платформи MOODLE викладач може надати можливість здобувачам опрацьовувати теоретичний матеріал курсу, виконувати практичні завдання, самоперевірку за допомогою тестування тощо» [3, с. 181].

Водночас, виникає низка проблемних моментів, які стосуються дистанційного навчання здобувачів освіти спеціальності «музичне мистецтво». Адже перевірка навичок сольного чи ансамблевого виконавства потребує більш спеціалізованого підходу. Задля перевірки рівня сольного виконавства співака чи музиканта-інструменталіста доречно застосовувати запис відео виступу, яке може завантажуватися на платформу Moodle. Перегляд викладачем відео дозволить оцінити правильність відтворення інтонаційного, ритмічного рівнів, особливості фразування. У випадку вокаліста важливою є перевірка особливостей орфоєпії та фонетики вербального тексту. Вибір відео формату є набагато кращим, аніж аудіо, адже дає змогу проаналізувати аспекти сценічного втілення твору, артистизм, виконавський жест тощо.

Якщо ж мова йде про відпрацювання навичок ансамблевого виконавства, то його також можна перевіряти завдяки технологіям дистанційного навчання. Пропонується такий алгоритм роботи над твором, який виконується камерним складом (вокал та фортепіано, вокал та баян, вокал та гітара, камерний інструментальний ансамбль). Насамперед, виконавці за посередництва платформ для синхронної взаємодії мають обговорити основні аспекти, які стосуються ансамблевого виконавства. Потім один із музикантів має записати відео виконання власної партії. У випадку вокально-інструментального ансамблю доречним буде створення запису інструментальної партії. Вокаліст уже додає свою виконавську партію,

користуючись цим записом. Це буде логічним, зважаючи на те, що найчастіше вокально-інструментальні ансамблі починаються зі вступу, представленою саме звучанням інструменту. Уже маючи запис колеги, співак може відпрацьовувати вміння слідувати встановленому темпу, агогіці тощо. Останнім етапом виступає запис остаточної версії твору, яка буде надаватися викладачу з фаху, камерного ансамблю, студенту-інструменталісту. На основі різнобічного аналізу цієї виконавської версії, здійснюється корегування наявних недоліків, що сприятиме формуванню правильної інтерпретації твору. Зауважимо, що синхронна гра музикантів не виявляється доцільною, адже можливості для дистанційної комунікації не є безмежними. Можлива зміна звукоінтонаційного рівня, а також метроритміки, яка через швидкість передачі даних за допомогою мережі Інтернет, здебільшого спотворюється. «Спільне виконавство, що може здійснюватись онлайн, наражається ще на одну проблему. Це спотворення звуку, що відбувається через проходження звуку крізь мікрофон ноутбука (або смартфона). Також не варто забувати, що в низці програмних додатків (зокрема, у Skype), передавання звуку припиняється, якщо сигнал починає надходити від співрозмовника» [2, с. 95].

Ще одним проблемним аспектом навчання із залученням технологій дистанційної комунікації є зниження інтересу студентів, у разі постійного використання одноманітних форм роботи. Це ініціює потребу винайдення викладачами новітніх шляхів задля «підвищення мотивації виконавців та орієнтуванні їх на участь у дистанційних змаганнях» [4, с. 300]. Доволі важливим та продуктивним засобом розвитку творчої активності здобувачів освіти спеціальності «музичне мистецтво» виступає їхнє залучення до участі в онлайн-заходах, які хоча й пов'язані з навчальним процесом, проте за змістом та форматом виходять за межі регіонального чи навіть національного рівня.

Зокрема, доречно ініціювати підготовку студентів до участі в наукових та науково-практичних конференціях, у яких вони зможуть проявити свої навички наукової роботи, здобути досвід спілкування з представниками інших ЗВО України, Європи та США. Як правило, конференції, що пов'язані з музичним мистецтвом, включають різні заходи, які орієнтовані на вироблення практичних навичок, що сприяють розвитку майстерності та артистизму. Надзвичайно важливим є ознайомлення з новітніми виконавськими прийомами, техніками звуковидобування, що досягається під час відвідування майстер-класів. Їхня кількість зросла впродовж останнього року, адже внаслідок воєнних дій чимало українських музикантів, викладачів та здобувачів освіти виїхали в країни Західної Європи, завдяки чому були встановлені

контакти з представниками різних закладів освіти та культурних інституцій. У 2022–2023 роках було проведено чимало онлайн майстер-класів такими вітчизняними виконавцями, як Інеш Кдирова (вокал), Володимир Гришко (вокал), фольклористом Іваном Сінельниковим і фольклорним ансамблем «Крالیця» та ін. Подібні заходи дають потужний поштовх для розвитку виконавського рівня здобувача освіти та стають важливим етапом у навчальному процесі. Під час проведення майстер-класів музиканти можуть виявити проблемні моменти, які виникають у процесі інтерпретації творів. «До проведення майстер-класів з академічного вокалу запрошуються визнані майстри співу, які, використовуючи індивідуальний підхід до кожного учасника, звертають увагу на технічні проблеми в постановці голосу, принципи правильного дихання, вчать усувати затиснення дихального апарату, щелепи, губ, язика, правильно добирати вирашний для голосу репертуар» [1, с. 133].

Майстер-класи, які проходять у онлайн форматі можна поділити на два різновиди. Перша з них включає взаємодію майстра в прямому ефірі з аудиторією, що є доволі продуктивною співпрацею. Друга з них відбувається між майстром і учнем, а її запис згодом транслюється. Звісно, що останній тип взаємодії має меншу результативність, адже можливість долучатись хоча із запитаннями зосереджує увагу учасників. «Як правило більше за інших учасників події втрачає аудиторія, яка стає пасивним глядачем-слухачем процесу взаємодії майстер-учень» [6, с. 15].

І звісно, варто вказати на те, що завдяки розвитку технологій дистанційної взаємодії зросла кількість конкурсів та фестивалів, які проходять у змішаному чи онлайн-форматі. Підготовка та безпосередня участь у них здобувачів освіти підвищить їхній рівень, сприятиме зростанню навичок самоорганізації. Наразі є низка фестивалів-конкурсів, які дозволяють демонструвати творчі здобутки представників різних професій, а також спеціалізовані, призначені саме для музикантів. AdverMAN Arts Free Fest є міжнародним безкоштовним постійним онлайн фестивалем-конкурсом співаків, авторів пісень, музикантів-інструменталістів, композиторів, диригентів, концертмейстерів, а також хореографів, режисерів та т.п. Багатожанровими міжнародними фестивалями-конкурсами мистецтва є і ті, що проходять у онлайн формі раз на рік: «Європейська Весна», який складається з двох турів, «Сяйво Хортиці», «Зоряний шлях. Міжнародний конкурс талантів», «Зіркові візерунки», «Чарівний світ мистецтва», «Дивограй», «Kharkiv Fest», «Чорноморський бриз». У деяких із фестивалів-конкурсів поєднується очна й дистанційна форма участі («Bukovel-Fest»). Варто виокремити конкурси та фестивалі,

які орієнтовані на вокальне виконавство чи інструментальне музикування на певному інструменті. Спеціалізованими є міжнародний фортепіанний конкурс «Piano-Art», міжнародний конкурс баяністів-акордеоністів «Perpetuum mobile». Цей конкурс раніше проходив у офлайн-форматі, проте впродовж останніх років перейшов у онлайн. У 2021 році в ньому прийняли участь фахівці з різних європейських закладів мистецької освіти, виступаючи на конференції, проводячи майстер-класи тощо. Серед них були представлені такі фахівці, як Фредерік Дешамп (Франція), Раймонд Бодел (Великобританія), Едуардас Габніс (Литва), Ежи Мондравські (Польща).

Висновки. В умовах, коли було брак можливості здійснювати навчання у звичайному офлайн-форматі, через пандемію коронавірусу, а згодом і воєнні дії в Україні, викладачами були вироблені шляхи задля реалізації освітнього процесу. Використовуючи технології дистанційного навчання мають можливість здобувати фахову якісну освіту здобувачі спеціальності «музичне мистецтво». Доцільним є застосування платформ для синхронної взаємодії, ресурсів, де знаходиться вся сукупність інформації, що стосується навчальних дисциплін. Для успішної реалізації виконавських практичних навичок потрібно залучати студентів до участі в майстер-класах, фестивалях та конкурсах, які стимулюють рівень зацікавленості ними фахом та виступають рушієм розвитку професійних компетенцій.

Напрямок подальших перспектив дослідження пов'язаний із висвітленням специфіки організації та проведення закордонних фестивалів та конкурсних заходів, які реалізуються у сфері музичного мистецтва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Карась Г.В. Майстер-клас з академічного вокалу як форма активізації навчального процесу в мистецьких закладах вищої освіти. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2022. Вип. 204. С. 130–133.
2. Лузан О. В., Самолюк В. М. Специфіка роботи концертмейстера в умовах дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*, 2020. Вип. 6 (195). С. 92–95.
3. Нагрибельна І.А., Нагрибельний Я.А. Практика застосування інформаційно-комунікаційного середовища Moodle у підготовці здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Інноваційна педагогіка*, 2023. Вип.55. Том 2.С. 179–182.
4. Піхтар О., Ключева С. Дистанційна робота з піаністами під час підготовки до участі в онлайн-конкурсах. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, 2021. Вип 35, том 4. С. 296–300.
5. Фучила О.М. Адаптивні віртуальні навчальні середовища в закладах вищої освіти: європейський досвід. *Інноваційна педагогіка*, 2023. Вип.55. Том 2. С. 187–190.
6. Чинчевий К.І. Фортепіанні офлайн та онлайн майстер-класи в реаліях сучасності. *The scientific heritage*, 2020. No 49. С. 13–15.